

הן הראנו ה' את ידו הגדולה בקיבוץ גלויות בארצנו
קדושה, בנים שבים לגבולם וערים נשמות מישבים ומחיים
זוהי, בצפיתנו צפינו כי היא אתחלתא דגאולה, והארץ
קדושה הזאת כשם שהיא שבה לתחיה בחומריותה כן ישובו
נים לחייהם המקוריים וקדושת תורתם לקיים מה שנאמר
יתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו
נצורו...".

(משואה לדור עמי סב)

ת חלוצית דתית שמח רבינו זצ"ל שמחה רבה כפלים, וכך כשהתחיל
גוש עציון, שש ושמח בו רבינו כמוצא שלל רב, וכה אמר:

אנו שמחים לראות כי נצמח גרעין קטן בסיבת חברון
זשממה מבניה, ועתה התחילה לצמוח התחלה של ישוב
הודי, והישוב הוא של שומרי דת ברוח התורה והמצוה. הבה
קווה כי זכות אבותינו תגן על המתיישבים, שיפרח הישוב
ישגשג...".

(שם עמי סג)

ז גוש עציון במלחמת השחרור התאבל רבינו מרה, וקרא לבכי
מרורים. בקובץ תפילה "על חומותיך ירושלים" שהופיע ליום מלאת
נפילת העיר העתיקה, צירף רבינו דברי הספד נרגשים על נפילת

לזכרון חורבנה של ירושלים יש לצרף את השבר הגדול
הדם הרב אשר שופך בודון בסביבות ירושלים, הלא הם
קדושים אשר בישובים ובקבוצים "גוש עציון" שעל אם
דרך בין ירושלים לחברון והשבויים אשר נלקחו על ידי
אוייב.

שוכים אלו הרי הם כליל תפארת היהדות הדתית,

שהתיישבו על אדמת ארץ האבות בשמירת דרכי התורה
הכתובה והמסורה, אשר קיוונו בצילם נחיה, וכל המושבות
והקיבוצים בכל רחבי הארץ ירימו את דגל התורה כדוגמת
גוש עציון וכדומה. וידוע שהרבה מהמתיישבים התכוננו
והשתלמו בשקידה כמה שנים ולמדו בישיבות ירושלים,
והשתלמו בהלכות ארץ-ישראל בהיכל ישיבתנו מדרש-ציון,
בהלכות מעשיות לעבדה ולשמרה".

(שם עמי סג)

רבינו ראה בהקמת המדינה ערך חשוב וציון דרך בחיי העם המתחדשים על
אדמתו. לכן בעצותיו והדרכותיו ראו בו כתובת גם מנהיגי הישוב החדש,
דתיים ושאינם דתיים. בתקופה מאוחרת יותר, בסוף שנות המאנדאט הבריטי,
היה בביתו של רבינו שברחוב מלאכי "סליק", מחסן נשק, ובמרתף ביתו יצרו
פצצות. בביתו נרקמו תוכניות ונערכו אימונים בכלי נשק. בית הרב היה סמוך
למחנה הצבאי "שנלר", מעוזה של הצבא הבריטי, חובר איפוא, קו הטלפון שלו
למטה ה"הגנה" ודרכו הועברו ידיעות על תנועות הצבא וכן הוראות שונות.
אף ארגוני המחתרת מצאו דלתות פתוחות אצל הרב (משואה לדור עמי ק).

בתקומת מדינת ישראל ראה רבינו זצ"ל את האתחלתא דגאולה בהתממשותה,
והיה חוזר ומשנן באזני שומעיו כי "הקמת מדינת ישראל היא ישועה גדולה
לעם ישראל", ובדברים שבכתב קבע:

"כל עין רואה בזה יד ההשגחה העליונה הנטויה עלינו לחינונו
ולתת לנו מחיה בארץ האבות. שאחרי עבור עידן ועידנים
לגלותנו הממושכת ונאמו גויים אבדה תקותם. קרוב לאלפים
שנה אשר דם ישראל נשפך כמים המוגרים. נתונים למשיסה
ביד זאבי טרף כשה לטבח יובל, ולא מצאה היונה מנוח לכף
רגלה... והנה פתאום, מתוך החושך והערפל אשר כיסה את
עין הארץ נתבקעו ניצוצי אור וכמו השחר עלה על שמי

1

הפסאון הרב צבי פסח פראנק זצ"ל

אתחלתא היא

ארצינו הקדושה, וכבוד ה' עלינו זרח להרמת קרן ישראל }
לעיני הגויים, שיכירו וידעו כל יושבי תבל בזכותנו לבנות את }
בית ישראל בארצנו.

(הסכמה לספר "משפט הצבא בישראל")

נוסח "מי שברך" לחיילי צה"ל חובר על ידי רבינו זצ"ל אשר ראה באור חיובי
את הנוער המתגייס לצבא הישראלי לחרף נפשו בעד הצלת ישראל, ועל ידם
עשה ה' תשועה גדולה ונמסרו רבים ביד מעטים. וכה כותב על תשועת
המלחמה:

"זכינו לראות כי פקד ה' את עמו להושיענו באתחלתא
דגאולה ורובה של ארץ-ישראל המערבית נכבש על ידי צבא
ההגנה לישראל... ומעין זה שהיה בגאולה הראשונה על ידי
יהושע בן נון, כן ראינו שנית בהתחלת גאולתנו האחרונה
הזאת..."

(כרם ציון תרומות כרך א עמ' לח)

עם זאת, רבינו לא התעלם מהצללים שיש במדינה המתחדשת, ועמד על משמר
חדת במדינה ונלחם את מלחמות ה' בה. עם כל הערכתו לצבא ההגנה לישראל
וקשריו עם ראשיו, עמד בתוקף על כך שלא יגויסו בכפיה בני הישיבות אשר
חורתם אומנותם (כך היתה גם החלטת הרבנות הראשית לישראל), ולעת כזו
שוחקרות בחיי הדת שולטת פסק שאין לבני הישיבות להתגייס לצבא. אך
נד בני שמר על קשרים חמים ואוהבים עם הנוער הנפלא המוסר את נפשו
על קיום האומה בארצה.

על יחסו לעליית יהודים למדינת ישראל הצעירה והמתחדשת, על אף קשיים
רבים בחומר וברוח שנכוננו להם לעולים, נוכל לעמוד מספור מופלא שסיפר
תורת"ג רבי שלמה זלמן שרגאי זצ"ל, מראשי המזרחי כאן בארץ ישראל,
שרשעלחה שאלת הבאתם של יהודי צפון אפריקה, והוא צידד בהבאתם ארצה,

הרב פר

עמדו עליו מתנגדים מכמה זרמים, ובאו עליו בטענות מטענות ע
המנמקות את הדרישה למה לא להעלות יהודים אלה ארצה, ואחת הט
המרכזיות שטענו כנגדו, שהנה מביא הוא יהודים יראי שמים מדקדקים
כבחמורה לארץ חפשית ופורקת עול תורה ומצוות, והוא ישא באר
לקלקולם, וגדול המחטיאו יותר מן ההורגו...

לא ידע הרב שרגאי לשית עצות בנפשו, שכן ידע שאלה המתקיפים, לא
שמים רוגנים ומקטרגים. שם פעמיו והלך אצל עמוד ההוראה, רבו
ירושלים, הגאון מרן רבי צבי פסח פראנק זצ"ל. סיפר לו דברים כהווייתב
שמתקיפים אותו מכל החוגים על רצונו להעלות את יהודי צפון אפ
הטענות והנימוקים לכאן ולכאן.

הרהר רבה של ירושלים קלות, ומיד פנה לספריה שמאחוריו, הוצי
ה"ילקוט שמעוני" (איכה ר' תת"ל"ח) וקרא: "זכור אזכור וכו' דכוותי
ישראל יושבים על אדמתם ויטמאו אותה, אמר הקב"ה הלוואי יהוין בנ
בארץ ישראל אע"פ שמטמאין אותה"....

ומעתה - המשיך הרב - המשך במשימתך הקדושה, ואל תשים לו
המקטרגים... (מתוך כתבי הרש"ז שרגאי זצ"ל).

כך ראה רבינו זצ"ל את חובת העליה בדורנו, על אף כל הסיכונים והכ
כי בתהליך זה של שיבת ציון ראה רבינו את יד ה' המכוונת ומכוונ
מלכות ישראל מחדש.

מתוך דברי הספד של רב הרצוג אל רב איסר זלמן זצ"ל

הנדוניא שלו ברכישת אדמה בחדרה. מה שאני אספר זוהי חוויה אישית בקשר לצד זה של אישיותו הגאונית והמוסרית המופלאה. זה היה מעשה דומני לפני שלש עשרה שנה בערך. כשנשמעה לראשונה הצעה על דבר חלוקה (חלוקת ארץ ישראל בין היהודים לערבים - י.ד.) ודובר אז על חלק זעום שכאילו עמדה ממשלת בריטניא להציע לפנינו בתור מדינת ישראל. אני הייתי אז נגד החלוקה, והצטרפו אלי אישים ידועים בישוב שיוזמו לצאת במחאה פומבית גדולה. לשם כך הוצע לכנס ישיבה חשובה של רבנים ובעלי-בתים בביתי.

לפתע פתאום בא אלי הגאון ז"ל כשהוא כולו רועד בבקשה נפשית עמוקה שלא להמשיך בתנועה האנטי-חלוקתית ההיא.

זכורני מקצת דבריו: "דבר שלא היה לישראל - כלומר מדינה

- זה קרוב לאלפים שנה, ועתה מציעים זה לפנינו, אם כי

במדינה זעומה לעת עתה, נא ונא שלא לדחות. ניכר שזה מן

השגמים וזה סימן של אתחלתא דגאולה..."

(קובץ קול תורה שנה ח (כה) כסלו-טבת, עמ' כב)

ו של רבינו, הגאון הרב צבי יהודה מלצר זצ"ל רבה של רחובות, פירסם וי זכרון על אביו הגדול רבי איסר זלמן זצ"ל, זקן ראשי הישיבות שבדורו, וס משתקפת דעתו הברורה והחיובית על הקמת המדינה ונחיצותה לעם וישוב בציון:

היי ליחד כמה מילים על בנו של רבינו שהיה גאון גדול בתורה ומיוחד במידותיו הטובות. ולי כסלוצק בשנת תרנ"ז, ועל ברכי אביו הגדול גדל בתורה והתחנך. אחר עליית משפחתו יצא לחו"ל ללמוד בישיבות הגדולות שכליטא, ושם ספג תורה ויראה מגדולי ראשי הישיבות וראו נבחר לשמש כרבה של רחובות ושם הקים את ישיבת קלצק - היא ישיבת חדרים, היה פעיל בחיי הקהילה וכיסוס חיי הדת בעיר. היה פעיל מאוד בתנועת המזרחי ונרתע עשה למען תנועה זו. כיום העצמאות היה מקפיד לערוך ולקיים סעודת חג כליל יום עצמאות וראג שכל בני הישיבה ישתתפו ללא שום משתמט כלשהו מכל סיבה שהיא. כיום עצמאות עצמו היה אומר את ההלל (בלי ברכה) כשמתה גדולה שזכינו בדורנו למדינה ואתחלתא דגאולה - מפי בנו הר"ר ידעאל מלצר שליט"א.

רב איסר זלמן זצ"ל

אבא = אבא זצ"ל ראה בתקומת מדינת ישראל יד ה' והארה עליונה של הקב"ה לבני ישראל. בשנת תשי"ח בימי מלחמת העצמאות, ישב אבא בירושלים - ונפצע ברסיס של פגו. כששכב במיטה, פצוץ, הרחיב דבריו על אמונתו הקדושה בהצלחת תקומתה של מדינת ישראל. מספרים: באותו מעמד העיר פלוני, שהנה באה המדינה בידיהם של יהודים שאינם קרובים למצוות - השיב לו אבא: אי אפשר להביע דעות ולתת עצות להקב"ה. לא הכל מבינים אנו. הן דורות של צדיקים וקדושים ציפו לימים גדולים אלה, ולא זכו. דוקא דור זה זכה - ובידי מי? מסתמא כך רצונו של הקב"ה.

אבא ז"ל תקיף היה בדעותיו. מצד אחד לא נרתע להופיע לפני בן גוריון ולהוכיחו בדבר גיוס בנות לצבא, לכך התנגד בכל לבו; ומאידך, היה בעד שיתופם של אנשי "אגודת ישראל" בממשלה ובמוסדותיה; מצד אחד התנגד לגיוסם של בחורי-הישיבה לשרות סדיר בצה"ל, ומאידך העריך מאוד את פעולתם של נציגי המפלגות הדתיות בכנסת ובממשלה לקבלתם של חוקי-תורה על ידי הרשות. מצד אחד כיבד את ה"חזון איש" וה"חזון איש" כיבדו וכינהו מרן, ומאידך מקבל היה בכבוד ובהערה כל מי שפעל למען הקמת מדינת ישראל.

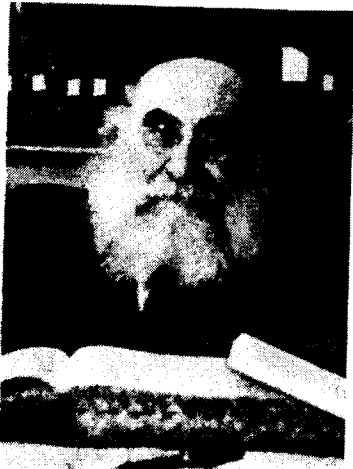
(התקופה הגדולה עמ' שח)

הרי שרבנו זצ"ל, עם כל הקשיים שראה בהקמת המדינה ע"י אנשים רחוקים משמירת תורה ומצוות, עם כל זה ראה בה "יד ה' והארה עליונה של הקב"ה לבני ישראל", וידע שבכדי להביא לשינוי המצב המקולקל יש לפעול מבפנים ולא להחרים ולהתעלם, כי אז נשאר אנו שלומי אמוני ישראל, מאחור ח"ו. על כן יש לפעול בכל מוסדות המדינה. במכתב ששלח לידידו הגאון רבי ראובן כץ זצ"ל שנסע לכנסיית "אגודת ישראל" במאריבנד, נקשו להשתדל אצל רבנ

הגאון רבי ראובן כ"ץ זצ"ל

רבה של פתח תקוה וחבר מועצת הרבנות הראשית
מחבר שו"ת "דגל ראובן" ועוד

תולדות רבינו

הגאון רבי ראובן כ"ץ זצ"ל נולד באולשן, פלך וילנא בב' דר"ח אי"ר שנת תר"מ, לאביו הרב ר' שמעון כ"ץ זצ"ל ולאמו מרת גולדה ע"ה. אביו היה למדן ובקי, חובב ציון ועסקן שהתפרנס ממסחר.

מילדותו נכרו בו כשרונות של עליו, וכבן אחת עשרה, כשהוא כבר בקי בעל-פה במסכת שבת ובבא-קמא, גלה למקום תורה, לישיבת אושמנה ומשם לישיבת איוויא, שם נכנס בעול

המצוות ונשא פלפול מחידושיו שהפליא את לב כל גדולי המקום. מאיוויא נסע לישיבת מיר. בן ט"ו עבר לישיבת ראדין של בעל ה"חפץ חיים" זצ"ל. בן ט"ז נתקבל בישיבת סלבודקא שעל יד קובנה, כשבראשה עמד הגאון רבי משר מרדכי אפשטיין זצ"ל, "הסבא מסלבודקא" - הגאון הצדיק רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, והגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל. שם שקע בלימודיו עד שנת תר"ס, ונודע בשמו "העילוי מאולשן". בשהותו בחדשי אלול של שנות תרנ"ח-ט', בקובנו ובקלם הקרובים לסלבודקא, שיחר לפתחו של גאון התורה והמידות, רבי יצחק בלאזר זצ"ל. בשנים אלו נשלח עם קבוצה בת י"ד בחורים ליסד את הישיבו בסלוצק בראשות הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, והוא נמנה בין י"ד בחיר

הרב איסר זלמן מלצר זצ"ל

עסקני האגודה לבל יתנתקו מנהול חיי המדינה, ושרק כך יוכלו להנהיג את מדינה בדרך התורה, ולא ע"י התבדלות ובקשת זכויות מעוטות (בדרך עץ חיים ח"ב עמ' 457).

זו מאן גברא רבה דקא מסהיד עליה דרבינו, הוא הגאון האדיר רבי ראובן כ"ץ זצ"ל, רבה של פתח-תקוה ת"ו, שמוסר דברי הערכה על רבינו כפי שהכירו קרוב במאמר: "זקן גאון הדור" (הגאון רבי ראובן כ"ץ זצ"ל היה תלמידו של רבינו עוד מישיבת סלוצק):

ינה רבה וגדולה היתה שמחתו של זקן גאון הדור שזכה לראות בעיניו את יסודה וכינונה של מדינת ישראל. אין לכחד. רבים מבין היראים והשלמים פחדו ורעדו מיסוד המדינה, בחששם שרוח הכפירה וההפקרות מעול תורה ומצוות תשלוט בה. ואכן, חרדת לב זו לא היתה לשוא, גדול ועצום הוא המאבק של היהדות הדתית כדי להדריך את חממשלה ולהנחותה בדרך אמת של מורשת ישראל, שעל ידן ובכחה הגיע עם ישראל למעמד הזה של חידוש שלטונו והעצמי וחירותו המדינית... אף על פי כן עלץ ורחב לבו לקראת המאורע הגדול של קיום המדינה. כי בתמימות לבו ובצדקת נפשו, ביושר שכלו ובצלילות דעתו, הבין וידע כי חמורה כבירה זו במעמד העם ובגורלו אינה יכולה להתחולל על פי מקרה וללא כוונה מיוחדת של ההשגחה ורצון הבורא המפורש. כינונה של המדינה היתה תוצאה-הכרה של מנהיג העולם שצפה וחזה מראש את הזמן הזה, לפיכך אין להתעלם מקיומה, ולפיכך אין להתנגד לקיומה... הגאון הזה היה בין גדולי ישראל שהסכימו והטילו את משקלם שגם אגודת-ישראל תשתתף בבנין הארץ ותמצא את מקומה הראוי בכל מוסדות הממשלה המנהלים..."

(שער ראובן עמ' רסה)

ישיבה שנשלחו לשם שנקראו הי"ד החזקה.

בתר"ס"ג עובר רבינו ללמוד בקיבוץ בוילנה, בנשיאותו של הגאון רבי חיים עוזר רודז'ינסקי זצ"ל. שם בוילנא לוקח אחר כבוד להיות חתנו של הגאון רבי אברהם צחק משכיל-לאיתן זצ"ל - אב"ד חסלביץ, ונשא את הרבנית רייכל ע"ה, שלימים זרעה בפעילותה הרבה בעזרה והצלה ובחינוך לתורה ויהדות, וכנשיאת ארגוני שים לצדקה וחסד.

ג"כ חותנו המשיך לשבת על התורה ועל העבודה, עד שנשמך מגדולי הדור: ורדב"ז זצ"ל, הגאון רבי אליהו קמא"י זצ"ל ממיר, הגר"א רבינוביץ זצ"ל ממינסק עוד. בסמיכותיהם העידו עליו שראוי הוא ויהיה אחד מגדולי הדור. סמוך היה על וולחן חותנו הגדול גם כשעבר לכהן כרבה של העיר סטויפץ. אך עם פטירתו ופתאומית של חותנו קיבל עליו את עול הרבנות בעיר סלוב, פלך מינסק. ורבנות זו עלה בשנת תרס"ט לכהן כרבה של אמדור, שם כיהן ברוב פאר עד ונת תרפ"ג.

ענת המלחמה העולמית הראשונה עברו עליו ברוב תלאות וסבל, אך רבינו עסק לא לאות בשיקום הנפגעים ובעזרה לנצרכים. במסירות נפש יוצאת דופן מציל מות בטוח יהודים רבים כשעומד הוא מול הכוחות הרוסים והגרמנים מתעמרים באחיו היהודים. בעסקנותו הציבורית החרוצה עמד בראש הבנק מקומי שהוקם בעבור הפליטים מטעם הג'וינט האמריקני בשנת תרע"ח. אף יחז ובייס את חיי הצבור והכלכלה אחרי מפלת הגרמנים, ולא זו אלא אף קים יחידת משטרה יהודית (מליציה) שהיתה כפופה לפיקוחה ולמשמעתה של קהילה היהודית, להגן ולשמור על חיי התושבים ורכושם. בד בבד שקוע הוא עמק ההליכה, לומד ומחדש בתורה. שם באמדור הוציא את חלקו הראשון של ספרו הגדול שו"ת "דגל ראובן". נדפס בשנת תרפ"ג וזכה למהדורה שניה בשנת ר"ט (ח"ב נדפס בירושלים ת"ש, וחלק ג' - ירושלים תש"ט). ספרו זה נתקבל בתלהבות רבה בעולם הישיבות.

שנת זרס"ג עבר לשמש כרבה של העיר סטאוויסק. שם ביסס את חיי הקהילה וזמר וברוח. בסטאוויסק הוציא את ספרו "דודאי ראובן" - דרושים וביאורים נודות חז"ל ומדרשים על בראשית ושמות.

בשנת תרפ"ט נסע לאמריקה על-פי בקשתו של הגר"ע גרודז'ינסקי זצ"ל לעמוד בראש משלחת הצלה למען הישיבות. שם נתקבל לרב בניו-ג'רסי. בשנת תרצ"ג נתבקש על ידי קהילת פתח-תקוה שבארץ ישראל לבוא ולשמש ברבנות. רבינו נעתר ועלה לארץ-ישראל. בבואו באו להקביל פניו גדולי הדור שבארץ ישראל מן הגרא"י קוק זצ"ל, הגרא"ז מלצר זצ"ל, הגר"ש אהרונסון זצ"ל, הגרב"ז עוזיאל זצ"ל ושליחו האישי של הגר"ח זוננפלד זצ"ל.

כאן בארץ-ישראל נתגלה רבינו במלוא כשרונו הגאוני ומרצו הרב בעשיה הרבניו כאב"ד פתח-תקוה והסביבה, ובהקמת הישיבה "ישיבת פתח תקוה" שהיתר גולת הכותרת להרבצת התורה שלו. מלבד זאת ער היה לכל המתרחש בארץ ואין לך דבר גדול בחיי הישוב שאין רבינו מגיב עליו בדרשות ונאומים בכתב ובעל-פה. ביום ט"ז במרחשון שנת תשכ"ד נפטר רבינו זצ"ל לחיי העולם הבא זכותו תגן עלינו.

(עפ"י ההקדמה לספרו "שער ראובן")

יחס רבינו

לתחיה הלאומית ולהקמת מדינת ישראל

רגש טהור ושכל טהור שמשו בכפיפה אחת בנפשו של גאון ישראל זה ביחסו לעם היושב בציון. הוא חש את מצוקותיו וסבלו של עם עולם, אך שותף היו לתקוותיו ולרגעיו הגדולים שהתרחשו בימינו אלה.

רבינו הגאון רבי ראובן כ"ץ זצ"ל ראה בתקומת מדינת ישראל ללא צל של ספק את האתחלתא דגאולה. במאמר לרגל "יום העצמאות" בשנת תשי"א כותב דברים חוצבי להבות על מאורע גדול זה בחיי האומה:

”ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, לחוג את יום העצמאות של מדינת ישראל. יום העצמאות הוא יום של תפלה והודיה על הניסים ועל התשועות שנעשו לנו בתקופה רבת הוד ותפארת זו.”

ברוך ה' שהפליא את חסדיו עם עמו וארצו. והשנה - עם כינון המדינה ועם בסוסה - ניתנה לנו היכולת לערוך ברוב פאר והודיר את שמחת הבשורה של יום עצמאות ישראל... אי לזאת, השנה עם מלאת שלש שנים למסכת המאמצים והגבורה לקיומה של המדינה, משמש לנו יום העצמאות, יום של פורקן וחושועה, יום של תפלה והודיה, על גודל נפלאות ה' שחפפו על ישראל ומדינתו.

דורנו זכה לראות האתחלתא דגאולה, אנו זכינו לחזות במעמד עצמאות ישראל אשר דורות רבים נשאו את רוחם ונפשם אל כך. ויש לדעת ולשנן היטב, כי הדור הזה זכה לראות בפורקן ובתשועה, בתוקף יעוד ה', "כי לך ולזרעך אתן את הארץ הזאת"... דורנו זה זכה איפוא לעצמאות משום זכות אבות, ומשום חירוף הנפש שאין תיאור ודומה לו. הדור הזה עמד בפני סכנה עצומה, והעם כולו התייצב כדי להגן ולבצר על נחלתו וגאולתו... ביום העצמאות הזה, בימי האבק החמור על קיום דמות וצביון המדינה, ישנה חובה מיוחדת להעלות במשנה עוז והכרה את הצורך להתעטף בבגדי כחונה. יש להגביר מאד את יסודות התורה והיהדות בקרב העם היושב בארצו... על עם ישראל לדעת, כי חרות ועצמאות ישראל הושגו בתוקף גבורת ישראל על פי יעודי ההשגחה... ביום העצמאות, נזכור ברטט של קדושה וגאון את נשמות המגינים והלוחמים אשר נתנו את חייהם קדוש לגאולת ישראל... ביום העצמאות, נביע בגאון לב את שמחתנו הגדולה לבצוע משימת הענק של קבוץ גלויות... ונישא את תפילותינו לבורא כל העולמים, אנא ברחמך הרבים, פרוש את סוכת שלומך על עמך ומדינתך. הנחילנו בבניין עולם. ועינינו תחוינה בגאולה השלמה של בצרון

ישראל ובוא משיח צדק, כיעודי ההבטחה והגבורה, במהרה בימינו.

(שער ראובן עמ' שיה)

"בימינו שזכינו לאתחלתא דגאולה, שהיהודים יכולים ליסד ולכוונן מדינה עצמאית, מוטלת חובה עלינו להתקין את יסודות המדינה לפי מקורות ישראל ורוחם..."

(שער ראובן עמ' מט)

בנאומיו הנלהבים והסוחפים נדרש היה לבעיות הזמן והשעה, ולכל כינוס שהוזמן הביע את דעתו, דעת תורה, בכל תוקפה. למול ועידת המזרחי עמד על זכויות וחובות מפלגה זו:

"זכאי המזרחי שחרת על דגלו את המטרה: ארץ-ישראל לעם ישראל על-פי תורת ישראל, להתברך שנתקיימה בו הגשמת מחצית חזון תוכניתו. חלק מארץ-ישראל לעם ישראל. ומעתה ואילך יש להשקיע את כל הכח כדי להביא גם לידי הגשמתו של החלק השני, על פי תורת ישראל. שתורת ישראל תהיה הסמכות העליונה שלפיה יושתתו דרכי המדינה והלכות חייה..."

(שער ראובן עמ' שכג)

ונאמנים עלינו דברי עמיתו, חסידיא ופרישא הגאון העניו רבי עמרם אבורביע זצוק"ל, בדברים שאמר בהספד על רבינו זצ"ל (בשנת תשכ"ה), המשקפים את דעת תורתו של רבינו כפי שהיו עד סוף ימיו:

"כאן מצוה עלינו לפרסם את דבריו הקדושים שמהם נדע ברורות כמה האמין במדינת ישראל ובממשלתה שראה בגלוי שהיא אתחלתא דגאולה, שבספרו הבהיר "שער ראובן" העריך את אישיותו של הגר"א ז"ל, ובנאום שנשא ביום מלאת מאה חמשים שנה לפטירתו, כתב ככה על המזמור: "יענך ה' ביום

יחסו של רבינו לציונות ולהקמת המדינה

הגאון רבי משולם ראטה זצ"ל קשור היה בכל נימי נפשו באהבת ארץ-ישראל וצמיית בניינה וגאולתה. ההתעוררות הגדולה של חובבי ציון לשוב ולישב את ארץ-ישראל הפיחה בלבו תקוות נצח כי הנה זה היום קיווינו לו. עם התעוררות הציונות המדינית אשר דברה בריש גלי על הקמת מדינה וחזרת מלכות ישראל למקומה גדלה שמחתו של רבינו פי כמה, ותקוותיו לצמיחת קרן ישועה לעם מיוסר בגלותו הארוכה, החלו להתממש לנגד עיניו.

בשנות רבנותו הארוכות בחוץ לארץ פועל רבינו ללא לאות למען בנין ארץ ישראל וחידוש מלכות ישראל בתוכה. בדרשותיו נותן ביטוי לתקוותיו הגדולות ללא מורא ופחד מפני ה"קנאים" אשר שפכו זעמם על כל מי שנתן יד לרעיון זה של שיבת ציון. בשנות רבנותו בעיירה חרוסטקוב קיבל רבינו הצעה לשבת על כס הרבנות של אחת מערי הפאר של כל רב בישראל "למברג-לבוב", אשר על כסאה ישבו גאוני עולם ואדירי תורה, אלא שתנאי אחד התנו עמו קודם שיקבל הרבנות, והוא - על רבינו לוותר על תמיכתו ברעיון שיבת ציון, ורבנותו מוגטחת. רבינו השיב בשלילה בכל תוקף משום ש"האמת הגדולה יקרה לו מכל, גם במחיר הצלחתו בחייו אין הוא מוכן להצטרף למחנה אלו העומדים מן הצד בבנין ארץ צבי, ואינם מסייעים בהחשת גאולתם של ישראל בשעה שירצו עבדיה את אבניה ואת עפרה יחוננו" (מתוך ההקדמה לשו"ת קול מבשר).

רבינו עבר את תלאות ואימי השואה הנוראה שנתחוללה באירופה. במו עיניו חזת בחורבן קהילתו המפוארת ועתיקת היום, ובדרך נס ופלא ניצל רבינו, ומצליח לעלות לארץ-ישראל. לימים יזקוף רבינו את זכות הצלתו המופלאה מניא וחריגה לפעולתו ותמיכתו בעד ארץ ישראל וישובה. וכה כתב:

הנה אחרי אשר ראיתי במו עיני את חורבן הקהילה, אשר

הרב משולם ראטה

הייתי מנהיגה הרוחני, בתור רב ראשי ואב"ד, קהילת טשערנוביץ החשובה, בת שבעים אלף יהודים, אשר מהם נספו חמשים וחמשה אלפים, מהם נהרגו ומהם מתו בארץ שביים בטרנסדסיטריה, ויתרם, בערך חמשה עשר אלף, נשארו בעירום ובחוסר כל, במצור ובמצוק ובלב נרעש ונפחד: ואחרי כל הצרות והתלאות, המון הפגעים וההרפתקאות, אשר עברו עלי במשך שנות המלחמה הנוראה, בהן הייתי כמה פעמים בסכנת מות - הגדיל ה' חסדו עמדי וזכיתי להמלט באורח פלא מגיא התופת ולהנצל מצפרני חיתו-טרף בעזרת ה' צור מחסי ולבוא הנה ולהתישב בארץ הקודש אשר אליה נשאתי את נפשי כל הימים... ואני תפילה, כאשר זכיתו אחרי השואה הנוראה לראות באתחלתא דגאולה, כן יזכני ה' לשמוע קול מבשר גאולתנו השלימה...".

(הקדמה לשו"ת קול מבשר)

רבינו זצ"ל פעיל היה כאמור, למען כינונם של מוסדות דתיים לאומיים שונים בפעילות "המזרחי" נטל חלק גדול ונמרץ, וכבר בחוץ-לארץ השתתף בש "תרפ"א בקונגרס הציוני ה"ב בקארלסבאד. כן השתתף בוועידות העולמיות "המזרחי". וכפי שעולה מדבריו להלן, היה חבר בתנועת "המזרחי" מראש ימי הקמתה. בכנסים רבים של "המזרחי" השתתף ופעל, וכאשר נבצר מן להופיע בכנס הפועל המזרחי בשנת תשכ"ב ולברך כנסיה לשם שמים זו, שי את ברכתו הלבבית:

"...זכורים לי ועידות וכנסים תנועתנו בהן לקחתי חבל מעריסתה ועד הלום, ויתברך שמייה דקודשא-ברוך-הוא שהחיינו והגיענו לוועידה זו עת אשר בעינינו נחזה בתקומת מלכות ישראל וכינוס נרחיו, ימי הרח עולם. כי גדול יום קיבוץ גלויות כיום שנבראו בו שמים וארץ כמאמר רבי יוחנן (בפסחים דף פח.)".

(דו"ח הוועידה תשנ"ג, כרך 20 עמ' 48)

הגאון הצדיק רבי יעקב פרידמן זצ"ל

האדמו"ר מהוסיאטין
מחבר "אהל יעקב" ועוד

לרות רבינו

און רבי יעקב פרידמן זצ"ל נולד בבוהוש ביום כ"ה
שון התרל"ט, לאביו הגאון הצדיק רבי יצחק פרידמן
ל האדמו"ר מבוהוש. האדמו"ר רבי יצחק זצ"ל היה
ע בית רוז'ין ומיוחד בהליכותיו האציליות. אהבתו
ישראל שעברה לבנו-רבינו בכל עצמתה, היתה
ע דבר, בעוד שהכל קנו אתרוגי קארפו, התאמץ הרבי
צחק להשיג אתרוג דוקא מארץ-ישראל. כנשיא כולל
ניח ובסרביה דאג האדמו"ר מבוהוש זצ"ל שהכספים
נספים יבואו לארץ בלי שום גרעונות. בעצתו עלו רבים
ני רומניה לארץ-ישראל והיו ממיסדי ראש-פינה. רבינו
זצ"ל מאביו הגדול בהיותו עוד צעיר לימים.

ונו בן ארבע שודכה לו התינוקת חיה-שרה, בתו של דודו האדמו"ר רבי
אל מהוסיאטין זצ"ל. בהיותו בן עשר אירסה וכשהגיע לגיל שש-עשרה נשאה
שה. לאחר נישואיו ישב סמוך על שולחן חמיו בהוסיאטין על התורה ועל
ודה, ולא זזה ידו מתוך ידו שנים רבות.

ונו של רבינו, האדמו"ר הגאון הצדיק רבי ישראל פרידמן זצ"ל מהוסיאטין היה
ו חוסת וקדוש. ידוע ומפורסם המעשה כאשר התקרבו הגרמנים ימ"ש לשערי
ישראל בזמן מלחמת העולם השניה, וכל הארץ רעשה וגעשה והתכוננה
א חל ח"ו. ואז בישר האדמו"ר הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זצ"ל כי

האדמו"ר מהוסיאטין

הגרמנים לא יגיעו לארץ-ישראל! וכששאלוהו מקורביו מנין הבטחון שכך יהיה?
השיב, כי הלך להתפלל על קבר ה"אור החיים" הקדוש בהר הזיתים שלא יכנסו
הגרמנים הטמאים לארץ-ישראל, ושם ראה לפתע על ציונו של ה"אור החיים"
הקדוש את אותיות הוי"ה מאירות כלפיד אש, וידע מזה כי הרשעים לא יכנסו...

מרגלא בפומיה דחותנו הרבי מהוסיאטין הזקן זיע"א: "יעשה הקב"ה למען שמו.
אין זה לכבוד המקום שישראל נמצאים בשפל המדרגה". במשפט זה ביטא הרבי
ההוסיאטני את אהבת ה' ואהבת ישראל שבערה בו. אהבת ארץ-ישראל שהיתה

גם בחותנו הגדול של רבינו נפלאה היתה. בכל הוויתו
היה חי את הצמיחה הכלכלית של המדינה, התעניין
במדיניות, בתעשייה ובחקלאות, בתרבות ובחברה, ובכל
גילויי היהודות בארץ ובתפוצות. כשקמה המדינה באו
אליו לבני-ברק אנשי ירושלים לשאלו מה ענין המדינה
והרבי השיב: יסוד מדינת ישראל היא האתחלתא
דגאולה! (אהלי יעקב עמ' צא). לפני פטירתו בעת שגברו

מכאוביו עליו הפטיר ואמר לסובבים אותו: "מכאובי אינם
פוגעים בי, העיקר שיהיה טוב ליהודים". והעיד רבינו
זצ"ל כי מילותיו האחרונות של חותנו הגדול קודם פטירתו

היו: "מלכותך מלכות כל עולמים". זוהי דמות גאון וקדוש שכל עולמו היה לגלות
את מלכות ה' בעולם על-ידי עם ישראל בארץ-ישראל. ולאדם הגדול וענק הרוח
הזה היה רבינו מקושר שנים רבות, משנות נישואיו בנערותו, ועד לפטירתו בשנת
התש"ט.

בבית חותנו נתעלה ונתגדל יותר ויותר בתורה ועבודת ה' והיה לתלמיד חכם בכל
מכמני התורה, והיה לבקי גם בחכמות: מתמטיקה ותכונה, הסטוריה ומחשבה
וידעת לשונות.

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה שהה רבינו עם חמיו הגדול בפרנקפורט-
דמיין, ומשם עבר עמו לוינה. בחודש טבת שנת תרצ"ז עלה עם חמיו האדמו"ר
מהוסיאטין זצ"ל לארץ-ישראל, והתיישב בתל-אביב ושם הקים את בית מדרשו
שהיה מגדל-אור לכל הסביבה. לאחר פטירת חותנו, האדמו"ר מהוסיאטין, בשנת

האדמו"ר מסאדיגורה

הרה"ק רבי שלמה חיים (רבי שלמה'ניו) זצ"ל

כן היה אצל האדמו"ר מסאדיגורה חרא"י זצ"ל וכך נהג גם אחיו ממשין דרכו וממשין שושלת ההוד מלכות שבישראל, הרה"ק רבי שלמה חיים פרידמן זצ"ל (רבי שלמה'ניו מסדיגורה זצ"ל), אשר בלהט רוחו השקיע את כל כוחות נמשו בביסוס האמונה בגאולת ישראל במאמרים ודברים שהשפיע וחשמיע לקהל חסידיו ושומעי לקחו. במוקטו כתב רבי שלמה'ניו זצ"ל כך: "כל יהודי ויהודי בכל מקום שהוא נמצא - צריך להיות משוכנע שמקומו הוא בישראל, כי שם ביתו! באמונתו,

בדעתו, ברצונו הוא צריך להיות בישראל"... (דברים בעתם עמ' כב). הרה"ק רבי שלמה סבר כי ההשפעה בנעשה בארץ-ישראל תתכן רק כאשר החרדים ישתלבו בתנופת הבנין והיצירה שבארץ.

בספרו "דברים בעתם" (אסופת מאמרים למועדים וזמנים ובעיות השעה ממרן הרה"ק שלמה חיים פרידמן זצ"ל מסאדיגורה) מגלה רבינו את הלך מחשבתו שחיחה אבן הפינה ויסודה של תורת הציונות הדתית: להקים את מלכות ישראל בארץ ישראל על-פי תורת ישראל. לשם כך קרא לחרדים בכללותם לא

(a)

להתעצל בבנין ויצירה כי נוצר תאנה יאכל פריה, ומי שטרך בערב-שבת יאכל וכו', ועל זה נצטער אותו צדיק כל ימיו, כאשר המוני שלומי א ישראל לא שעו לקול גדולי ישראל שקראום לעלות ולבצר את הישוב היו וממילא ישלטו הדתיים בנעשה בארץ.

כשנתגלגלו הדברים איך שנתגלגלו על-ידי מסבב הסיבות הקב"ה, קיבל ר שלמה חיים את הדין, אך בד בבד עם כל אהבתו והערצתו למדינה הצי ההולכת ומתבססת, קרא לאיחוד השורות על מנת לחזק את חומות הדת לאבד כוחות בריבים פנימיים שיכלו את כוחות שלומי אמוני ישראל. הזדמנות קרא לשומרי התורה דוקא לגלות יוזמה ואיכפתיות מהנעשה במ ואם מעתה רבו בעוונות החילוניים על שומרי הדת, הרי שצריך לקום ולע מעשה. בדבריו רבינו משתמש בדרך של ימין מקרבת ושמאל דוחה, מחד ו את מעלת בני הנוער וצעירי ישראל הנפלאים, ומאידך דוחה בתקיפות ההתכחשות לדת ישראל, ומזה מודיע רבינו כי תפקיד שלומי אמוני יע לקרב בימין את צעירי הצאן:

"כשנסב גם השתא לעריכת הסדר במדינתנו נעביר בדמיונו את אבותינו הקדושים בכל הדורות עברו, את גדולי וענקי הרוח בני חורין האמיתיים, שלא נשתעבדו לכל מיני רוחות הרעות של אליליות ולכל רוח זר ושמרו על עצמאותנו הרוחנית שלא נבלע בין הגוים, ונדע גם בהיותנו אזרחים נאמנים במדינתנו, הממלאים את חובותנו כלפיה בנאמנות, שעל רוח ישראל סבא על תורתנו על שבתנו וחגיגנו לא נוותר ונשאוף לחנך את דור הצעיר לבנים נאמנים למדינתנו, תורתנו ושבת קדשינו וחגיגנו.

הנוער הזה, הנותן נפשו על הגנת מולדתנו, לא יודע, שנשמה לעם הזה, נשמה מיוחדת במינה שגם להגנתה כדאי להקריב את החיים ומליוני של אבות אבותיהם גם נחנו את חייהם